

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ КЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

Кільчицький І. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник – канд. геогр. наук, доц. Таранова Н. Б.

Впродовж періоду з 2000-2020 рр. удосконалювався збір кліматичних даних, що в свою чергу призвело до їх більшої точності. З огляду на це було потрібним та важливим їх узагальнення для детального розуміння кліматичних особливостей даної території. Така систематизація та підсумування стало важливим фактором перерозподілу сфер діяльності людини, а це в основному різновидів ведення сільського господарства, яке найбільше залежить від розподілу кліматичних показників на більш перспективні частини території в межах однієї області.

З усього сказаного вище метою даної статті є збір, систематизація та узагальнення даних про кліматичні особливості Тернопільщини, для їх більш точного розуміння та застосування у всіх залежних від цього сферах діяльності людей.

Серед кліматичних показників за цей проміжок часу потрібним є виділення найважливіших, а саме середньорічна температура повітря, характер розподілу опадів, швидкість та напрямок вітру. Саме ці найважливіші кліматичні дані дозволять побачити характерний поділ території Тернопільщини на своєрідні кліматичні райони.

Говорячи про середню температуру повітря (табл. 1) було взято показники з чотирьох метеостанцій області, які розташовані в Північній, Центральній-Східній, Південній та Західній, задля загального розгляду у відмінностях температур.

Так найвищі липневі температури характерні для південних та північних районів області, а найнижчі у свою чергу для західних та найбільш піднятих територій центра області. З огляду на це більш теплими є південні, західні та північні райони області, з коливанням середньорічних температур від 9 до 9,1°C, а менш теплими центральні та найбільш підняті, з коливанням температур від 8,5 до 9°C (рис. 1).

Теплий період з температурами вищими за 0°C триває в центральній та східній частині області 253 дні, в південній трішки більше від 256-260, в північно західній та західній 261-263 дні. Безморозний період становить 166 днів у центральній та південній частині області, 159 днів у північній та 151 день у західній [5, 103].

Офіційно найтеплішим роком на Тернопільщині признано вважати 1989 рік, коли середньорічна температура повітря становила +8,9°C, при кліматичній тогочасній нормі в +7,1°C, а найхолоднішим був 1980 р. із середньорічною температурою +5,7°C.

Таблиця 1

Середньомісячні показники температури
з 2005-2020 рр. у °C [4]

Метеостанції	Місяці												За рік
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Кременець	-2,6	-2,0	3,0	9,9	14,6	18,4	19,9	19,7	15,1	9,4	4,3	0,0	9,1
Тернопіль	-3,7	-2,6	2,3	9,4	14,3	18,0	19,6	19,2	14,4	8,3	3,3	-1,0	8,5
Чортків	-3,2	-1,8	3,1	10,1	14,8	18,4	20,1	20,1	15,2	8,9	3,9	-0,5	9,1
Бережани	-2,8	-1,5	3,2	9,9	14,4	18,1	19,6	19,5	14,7	8,8	4,0	-0,2	9

Впродовж року на кількість опадів на території області беззаперечно впливають Атлантичні повітряні маси, що переважно зумовлюються циклональну погоду. Крім цього інший тип повітряних мас – континентальних, теж мають вплив на клімат, а саме: взимку на нашу територію проникають відроги сибірського антициклону, приносячи з собою прохолодну та морозну погоду, влітку свій вплив показує Азорський максимум, а навесні й на початку осені холодні арктичні маси.

На території Тернопільщини випадає середня кількість опадів, біля 550-700 мм на рік (рис. 1). Переважна більшість опадів 70-75% випадає у теплу пору року, найменше – у зиму. Влітку часто бувають зливи, нерідко грози, іноді град. Коефіцієнт зволоження території коливається в різних частинах області від 0,95-1,11 [5, 103].

Також з рис. 1 ми можемо спостерігати тенденцію зменшен-

ня кількості опадів в напрямку з північного заходу на південний схід.

Якщо ж узагальнювати данні про напрямок вітру (табл. 2) то можна побачити, що переважаючі середньорічні напрями вітру це Пд. Сх., Зх., Пн. Зх., причому у різних частинах області середньорічні напрями вітру різні. Так у Кременці та Бережанах переважаючими річними напрямками вітру є Пд. Сх., Пд. та Зх., а у Чорткові та Тернополі – Пн. Зх. та Пд. Сх.

Середньорічні швидкості вітру найменші на заході і півдні від 2,9 до 2,8 м/с, а найбільші на півночі та центрі області до 3,4 м/с. Також можна простежити протягом року підвищення швидкості вітру з листопада по березень. Ще на території області, в декількох районах, декілька днів на рік, спостерігаються сильні вітри до 15 м/с. Наприклад у Чорткові такі вітри спостерігаються 26 днів на рік, у Кременці – 19 днів, у Тернополі – 14, а от в Бережанах лише 1 день [3, 152].

З даних що були наведенні вище територію Тернопільської області ділять на 3 агрокліматичні райони, а саме: Північний, Центральний та Південний [3, 157-159]. Кожен із цих районів характеризується відмінністю в кліматичних показниках, тому таке розмежування дозволяє чітко окреслити кліматичні ресурси кожного із них і використовувати їх для ведення сільськогосподарської та інших видів діяльності.

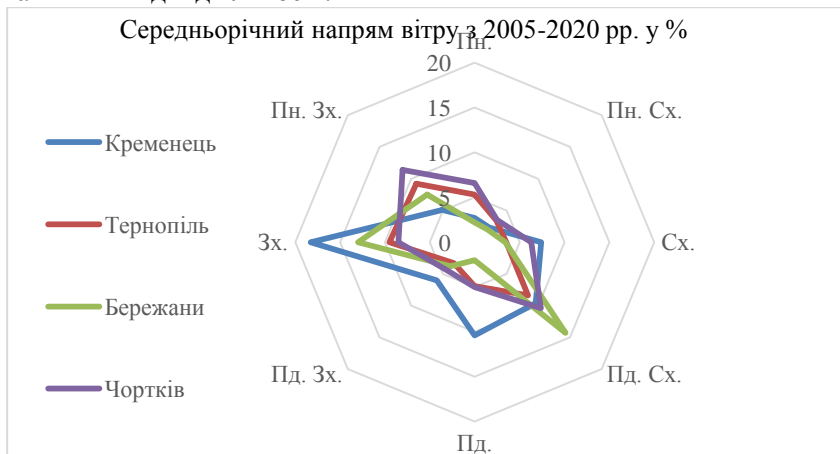

Рис. 1. Роза вітрів Тернопільської області з 2005-2020 рр. у %

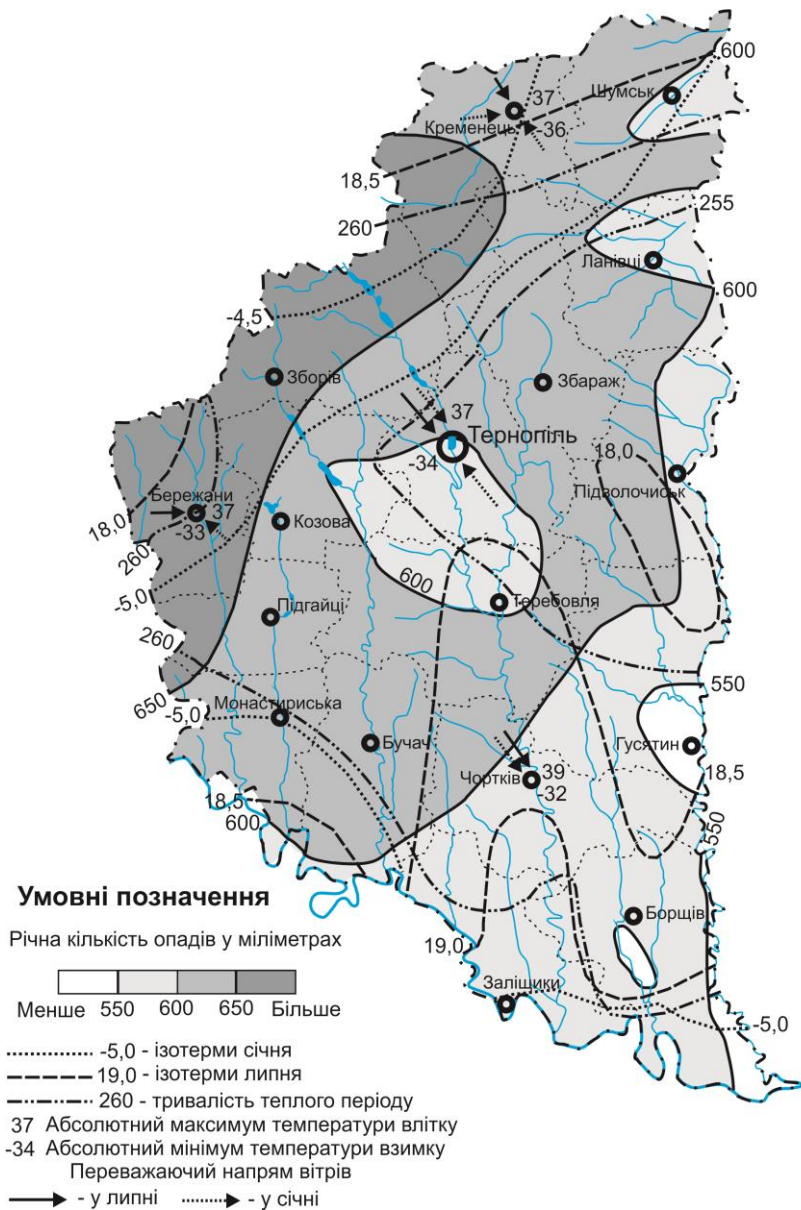

Рис. 2. Кліматична карта Тернопільської області [1, 217]

Якщо коротко охарактеризувати кожен із цих районів то:

1. Північний охоплює територію 5-ти найпівнічніших районів області, середньорічна температура даного району становить $+7,6^{\circ}\text{C}$, опадів випадає більше 650 мм на рік, сума температур вищих за 10°C становить $2550-2600^{\circ}\text{C}$ [3, 157-159].

2. Південний охоплює територію 5-ти найпівденніших районів Тернопілля, в літературних джерелах цей район носить назву «теплого Поділля» в основному через високу суму кліматичних температур яка тут становить $2500-2700^{\circ}\text{C}$, середньорічна температура становить $+7,3^{\circ}\text{C}$, а річна кількість опадів становить 520-600 мм [3, 157-159].

3. Центральний район займає територію решти областей, річна кількість опадів коливається від 600-650 мм, середньорічна температура становить $+6,8^{\circ}\text{C}$, а сума температур $2400-2500^{\circ}\text{C}$ саме тому в літературі цей район називають «холодним Поділлям» [3, 157-159].

Отже, на всій території Тернопільської області панує помірно-континентальний тип клімату, який характеризується чітким виділенням пір року на всій її території. Також за невеликою відмінністю у кліматичних показниках територію Тернопільщини умовно поділяють на три агрокліматичні райони: Північний, Центральний та Південний. Також детальне вивчення клімату Тернопільської області в майбутньому дасть змогу передбачити усі майбутні зміни у кліматі та завчасно пристосуватись до них.

Список використаних джерел

1. Географія Тернопільської області. *Природні умови та ресурси : монографія* / за ред. М.Я. Сивого. Тернопіль : Вектор, 2017. 510 с.

2. Звіт з оцінки впливу на довкілля. 2019. URL: <http://eia.menr.gov.ua/uploads/documents/4586/reports/FMVpN7U-B7.pdf>

3. Природні умови та ресурси Тернопільщини. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2011. 512 с.

4. ТОВ «Распісаніє Погоди». Розклад погоди. 2004. URL: <https://rp5.ua/docs/about/ua>

5. Свинко Й. М. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2007. 192 с.